

Bratislavský kraj - charakteristika regiónu

10.02.2021 |

[Poloha, rozloha, geografické podmienky](#)

[Demografické východiská](#)

[Ekonomické a sociálne špecifiká](#)

Poloha, rozloha, geografické podmienky

Bratislavský kraj je s rozlohou 2 052,6 km² najmenším krajom SR s podielom 4,2 % z rozlohy Slovenskej republiky. Leží v juhozápadnej časti Slovenska, kde vytvára spoločnú hranicu s Rakúskou a Maďarskou republikou. Na severe, východe a juhovýchode hraničí s Trnavským krajom. V okrese Malacky, v obci Záhorská Ves, leží na západnej hranici s Rakúskom najzápadnejší bod SR. Najvyšším miestom kraja je vrch Vysoká (759 m n. m.), najnižším vodná plocha štrkoviska v obci Hrubá Borša (118 m n. m.).

Územie kraja je v západnej časti tvorené Záhorskou nížinou, z juhozápadu na severovýchod sa rozkladá pohorie Malých Karpát, východnú a juhovýchodnú časť zaberá Podunajská nížina. Klimaticky patrí kraj do mierne teplej oblasti, pričom v južnej časti sa kontaktuje s teplou oblasťou. Vodná sieť patrí do povodia Dunaja, druhej najväčšej európskej rieky, pretekajúcej cez územie kraja v dĺžke asi 37 km, ktorá tvorí časť prirodzenej hranice s Rakúskom a Maďarskom.

Nížiny sú zdrojom surovín pre stavebníctvo. Objemovo najrozsiahlejšie sú ložiská štrkopieskov, ktoré sa ťažia v okresoch Senec a Malacky. V okresoch Bratislava IV (Devínska Nová Ves), Senec a Pezinok sú zásoby tehliarskych ílov. Pohorie Malých Karpát je zdrojom kvalitného dreva využívaného na palivové a rôzne priemyselné účely a sú v ňom aj ložiská viacerých nerastných surovín.

V rámci kraja sú 3 chránené krajinné oblasti Malé Karpaty, Záhorie a Dunajské Luhy, 9 národných prírodných rezervácií, 23 prírodných rezervácií, 22 chránených areálov, 7 prírodných pamiatok, 1 národná prírodná pamiatka, 1 chránený krajinný prvok a 5 chránených vtáčích území.

Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa Bratislavský kraj člení na 8 okresov: Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV, Bratislava V, Malacky, Pezinok a Senec. Okresy Bratislava I až Bratislava V tvoria územie hlavného mesta Slovenska Bratislavy. Rozlohou 9,6 km² je najmenším okresom, nielen v rámci kraja ale i celej SR, okres Bratislava I, ktorý zaberá len 0,5 % z celkovej rozlohy kraja. Najväčším okresom v kraji je okres Malacky, na ktorý pripadá 46,3 %.

Územnú a sídelnú štruktúru Bratislavského kraja tvorí 73 obcí, z ktorých jedna má štatút hlavného mesta Slovenska (Bratislava) a 6 má štatút mesta (Malacky, Stupava, Svätý Jur, Pezinok, Modra, Senec). Bratislava, najväčšie mesto Slovenska, je správnym, hospodárskym,

politickým, školským a kultúrnym centrom štátu aj kraja. Pozostáva zo 17 mestských častí s vlastnou miestnou samosprávou.

Podľa zákona NR SR č. 180/2013 Z. z. sú miestnymi orgánmi štátnej správy okresné úrady v Bratislave, Malackách, Pezinku a Senci. Samosprávnymi orgánmi sú Úrad Bratislavského samosprávneho kraja a obecné, miestne a mestské úrady. Na území hl. m. SR Bratislavy samosprávne funkcie vykonáva Magistrát hlavného mesta Slovenska Bratislavy.

Demografické východiská

Počtom 669 592 obyvateľov k 31. 12. 2019 sa Bratislavský kraj podieľal 12,3 % na celkovom počte obyvateľov Slovenska. Hustota obyvateľstva bola v rámci Slovenska najvyššia a predstavovala na 1 km² je 324 obyvateľov. Najhustejšie osídlenie bolo v okrese Bratislava I, kde na 1 km² pripadlo až 4 327 obyvateľov, najredšie osídlenie mal okres Malacky zo 78 obyvateľmi na štvorcový kilometer. Demografické pomery, intenzitu a smerovanie prirodzeného i migračného pohybu obyvateľstva rozhodujúcou mierou ovplyvňovalo hlavné mesto, ktoré sa na počte obyvateľov kraja podieľalo 65,4 %.

V roku 2019 sa v kraji živonarodilo 8 170 detí a zomrelo 6 062 osôb. Bol dosiahnutý prirodzený prírastok 2 108 obyvateľov. Počet obyvateľov sa v roku 2019 zvýšil o 9 994 osôb, čo bolo spôsobené hlavne prírastkom obyvateľstva sťahovaním. Priemerný vek obyvateľov kraja v roku 2019 bol 41 rokov a index starnutia dosiahol hodnotu 98,1. Dlhodobý podiel detskej zložky obyvateľstva je vyšší ako podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku pričom obe zložky obyvateľstva z roka na rok rastú. Podiel populácie od 15 do 64 rokov naopak klesá a v rámci slovenských krajov je najnižší (65,4 % v roku 2019).

V roku 2019 bolo uzatvorených 4 096 sobášov a rozvedených 1 447 manželstiev. Sobášnosť v kraji po päťročnom období mierneho rastu zaznamenala v rokoch 2018 a 2019 mierny pokles a rozvodovosť v posledných štyroch rokoch stagnovala.

Ekonomické a sociálne špecifiká

V roku 2019 ekonomicky aktívne obyvateľstvo kraja tvorilo 54,5 % z celkového obyvateľstva. Miera ekonomickej aktivity (65,8%) a miera zamestnanosti (77,1 %) boli najvyššie a miera nezamestnanosti (2,3 %) najnižšia v porovnaní s ostatnými kraji Slovenska. V Bratislavskom kraji bola najvyššia úroveň priemernej nominálnej mesačnej mzdy, ktorá dosiahla 1 641 eur. Bola o 30 % vyššia ako priemer za Slovensko.

V Bratislavskom kraji pôsobilo 89,4 tis. právnických osôb, z ktorých 82,6 tis. tvorili podniky a 48,1 fyzických osôb, z ktorých 43,2 tis. boli živnostníci. V kraji a predovšetkým v Bratislave, mali v štruktúre podnikov podľa ekonomickej činnosti výraznú prevahu podnikateľské aktivity v oblasti odborných, vedeckých a technických činností a veľkoobchodu a maloobchodu; opravy motorových vozidiel a motocyklov, v ktorých k 31. 12. 2019 podnikalo 38,8 % z celkového počtu podnikov zameraných na tvorbu zisku a viac ako dve pätiny z počtu živnostníkov v kraji.

Bratislavský kraj v hodnotení ekonomického postavenia z hľadiska tvorby hrubého domáceho produktu (HDP) je dlhodobo najvýkonnejším regiónom Slovenska. V roku 2018 regionálny hrubý domáci produkt kraja dosiahol hodnotu 25 450 mil. eur v bežných cenách. Objem v kraji vytvoreného HDP predstavoval 28,4 % podiel na vytvorenom HDP na Slovensku. V prepočte na obyvateľa regionálny HDP dosiahol 38 836 eur v bežných cenách a 2,4 násobne prevýšil celonárodný priemer.

Na regionálnej hrubej pridanej hodnote v roku 2018 tvorilo najväčší podiel 23,8 % odvetvie obchodu, dopravy, ubytovania a stravovania, priemysel sa podieľal 16,5 % a verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc 13,4 %.

Z celkovej výmery kraja netvorí poľnohospodárska pôda ani polovicu rozlohy územia, no napriek tomu má kraj výraznú tradíciu v pestovaní hrozna, najmä na východnej strane Malých Karpát. Po Nitrianskom kraji je jeho najväčším producentom v Slovenskej republike. V živočíšnej výrobe sa darí chovu hydiny, ktorý je prevažne sústredený v okrese Pezinok.

Medzi najdôležitejšie odvetvia priemyslu patrí chemický a automobilový priemysel, strojárstvo, elektrotechnický a potravinársky priemysel. V priemyselných subjektoch Bratislavského kraja dosiahli v roku 2019 tržby za vlastné výkony a tovar 33,5 mld. eur. Z územného hľadiska rozhodujúcu časť tržieb v kraji vyprodukovali podniky sídliace v hlavnom meste.

V Bratislavskom kraji má silnú pozíciu aj stavebníctvo, čo sa odrazilo aj najvyšších objemoch stavebnej produkcie. Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami predstavovala 1 719 mil. eur, podľa dodávateľských zmlúv 4 030 mil. eur. Bratislavský kraj je dlhodobo regiónom s najväčšou bytovou výstavbou. V roku 2019 sa v ňom dokončilo 5 770 nových bytov, najviac bytov, až 1 658, sa postavilo v okrese Senec.

V hospodárstve regiónu rastie aj význam terciárneho sektora najmä obchodu a služieb, bankovníctva a poisťovníctva.

Dopravná poloha Bratislavského kraja a osobitne Bratislavy je významne exponovaná predovšetkým z hľadiska medzinárodného tranzitu. Zastúpené sú všetky druhy dopravy. Špecifické postavenie má vodná doprava, využívajúca vodnú cestu po Dunaji. Bratislavský kraj má najkratšiu cestnú sieť (806 km v roku 2019), ale má najdlhšiu sieť diaľnic (110 km). V kraji bolo v roku 2019 registrovaných spolu 571 639 tis. motorových vozidiel, z ktorých osobné autá tvorili 76,4 %.

V roku 2019 na území kraja poskytovalo vzdelávanie 269 materských škôl, 161 základných škôl, 45 gymnázií, 53 stredných odborných škôl. V hlavnom meste malo v školskom roku 2019/2020 rektorát aj fakultu 11 vysokých škôl - Univerzita Komenského, Slovenská technická univerzita, Ekonomická univerzita, Vysoká škola múzických umení, Vysoká škola výtvarných umení, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií, Paneurópska vysoká škola, Slovenská zdravotnícka univerzita, Akadémia policajného zboru. Trnavská univerzita má

na území Bratislavského kraja Teologickú fakultu. Najviac študentov v rámci kraja bolo zapísaných na Univerzite Komenského, Slovenskej technickej univerzite a Ekonomickej univerzite.

Zdravotná starostlivosť v kraji bola v roku 2019 poskytovaná v 1 817 zdravotníckych zariadeniach, z toho bolo 21 nemocníc, 1 381 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a v 6 liečební. Vysokošpecializované nemocnice, odborné liečebné ústavy, špecializované a rehabilitačné zariadenia, ktoré poskytujú liečebnú starostlivosť s celoslovenskou pôsobnosťou sú sústredené prevažne v Bratislave, kde má sídlo aj najväčšia Univerzitná nemocnica.

Na území kraja pôsobilo v roku 2019 42 stálych divadelných scén, 3 galérie, 45 múzeí a 152 fungujúcich knižníc. Medzinárodné renomé má Slovenské národné divadlo, ktoré dnes tvoria tri zložky so stálym profesionálnym umeleckým súborom: činohra, opera a balet. Hudobný život charakterizuje žánrová pestrosť od významnej Slovenskej filharmónie cez Bratislavské hudobné slávnosti až po iné hudobné festivaly, koncerty a kluby. Najviac exponátov a expozícií prezentuje Slovenské národné múzeum a Slovenská národná galéria sídliace v Bratislave. Významnými turistickými miestami v kraji sú hradné opevnenia v Devíne a Bratislave z čias Veľkej Moravy, hrad Červený kameň a mnohé kaštiele a sakrálne pamiatky. Z pohľadu návštevnosti je Bratislavský kraj najnavštevovanejším krajom. V roku 2019 do neho zavítalo 1 586 tisíc hostí, ktorí sa ubytovali v 393 ubytovacích zariadeniach.